

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Björnaskolan i Örnsköldsviks kommun

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Örnsköldsviks kommun att senast den **23 april 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning och skriftliga rutiner för hantering av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Örnsköldsviks kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Örnsköldsviks kommun ska vidta följande åtgärder

Användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning

1. Se till att vid minst ett tillfälle innan den 23 april 2025 klargöra skyldigheten för personal och elever att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning endast får användas i undervisningen enligt lärarens instruktioner *i syfte* att främja elevernas utveckling och lärande eller om de utgör extra anpassningar, särskilt stöd, eller om det annars finns särskilda skäl. Huvudmannen ska dokumentera hur och när informationen har förmedlats. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (5 kap. 4 a § skollagen).

Skriftliga rutiner för hantering av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning

2. Se till att rektorn beslutar om skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning och kommunicerar denna rutin till skolans personal. Den beslutade rutinen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (5 kap. 4 e § skollagen).

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se, eller per post: Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet: SI 2025:1527, i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen genomför under vårterminen 2025 en tematisk tillsyn för att kontrollera om verksamheten vid de skolor som ingår i tillsynen uppfyller författningarnas krav avseende skriftliga rutiner för hantering av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning samt användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt lärarens instruktioner.

Tillsynen har genomförts genom besök i skolenheten den 4 februari 2025. Som en del av tillsynen har lektionsobservationer, samtal med lärare och en intervju med rektorn och biträdande rektorn genomförts. Vidare har skolans ordningsregler granskats. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har observerat fyra lektioner i årskurs 7–9 och av dessa framgår att det förekommer att elever under lektionstid använder mobiltelefoner och datorer till personligt bruk, för att se film, chatta eller spela spel. Detta utan att lärare instruerat dem att göra det.

Vid två lektioner lämnar vissa elever sina mobiltelefoner i en mobillåda på katedern i början av lektionen, medan andra elever behåller telefonen. Vid en av lektionerna lämnar ingen elev sin mobil inför lektionsstart och vid en annan lektion samlar läraren in elevernas mobiltelefoner vid dörren till klassrummet. Under en lektion ser en elev på en film eller spelar spel på sin telefon eller dator under större delen av lektion. Vid en annan lektion använder tre elever sina mobiltelefoner för att stundom chatta eller ta kort på sig själva eller varandra.

Av observationerna framgår att lärarna ibland agerar när en elev bryter mot de instruktioner som läraren gett gällande inlämning av mobiltelefoner eller användning av datorer eller mobiltelefoner. Detta genom att till exempel säga till en elev, eller ta en mobiltelefon och lämna den i en låda vid katedern. Det framgår vidare att lärarna ibland inte agerar trots att de ser att elever använder mobiltelefoner eller datorer på ett sätt som strider mot lärarens instruktion.

Av intervjuer med lärarna i anslutning till lektionsobservationerna och av intervju med rektorn framgår att eleverna på lektionerna får använda sina datorer till det som läraren har instruerat om samt att det finns regler som säger att eleverna ska lämna in sina mobiltelefoner inför lektionsstart. Reglerna gällande inlämning av mobiltelefoner ser dock olika för mellan olika klasser, lärare och över tid. Det framgår vidare att både lärare och rektorn tycker att eleverna oftast följer lärarnas instruktioner när det gäller hur mobiltelefoner och datorer får användas.

Av intervjuer med lärarna framgår att lärare inte alltid agerar direkt i klassrummet när elever bryter mot de instruktioner som läraren gett gällande inlämning av mobiltelefoner eller användning av datorer eller mobiltelefoner. En lärare uppger att hen i vissa fall väljer att prata med aktuell elev efter lektionen eller ta upp frågan med elevens mentor. En lärare berättar att det är svårt att avgöra om användandet av mobiltelefoner stör studieron, men att det kanske är en eller två elever som blir störda av telefonen under lärarens lektioner. En lärare uppger att hen tillåter eleverna att använda datorer eller mobiler för att se film eller lyssna på musik under lektionstid, när de håller på med praktiska moment.

Av intervju med lärare och rektorn framgår att de ser mobiltelefoner som ett arbetsverktyg som eleverna kan använda under lektionstid och som de behöver lära sig att använda på ett ansvarsfullt sätt. Rektorn berättar att de har vidtagit åtgärder under perioder då de bedömt att eleverna haft svårt att använda telefonerna på ett konstruktivt sätt. Detta genom att lärare periodvis varit striktare med att samla in mobiltelefoner inför lektionsstart, eller genom att de haft enskilda samtal med eleverna.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att vid undervisning får endast sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning förekomma som

1. sker enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande, eller
2. utgör extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap.

Om det finns särskilda skäl får dock rektorn eller en lärare tillåta en enskild elev att använda en mobiltelefon eller annan elektronisk

kommunikationsutrustning även i andra fall än som avses i första stycket (5 kap. 4 a § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning vid undervisning endast får användas enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande. Det innebär att privat användning som huvudregel inte är tillåten och det gäller oavsett om det är av skolan tillhandahållen elektronik eller en elevs privata utrustning. Ett eventuellt användande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska därmed utgöra ett medel i undervisningen för att utveckla eleverna mot utbildningens mål. Utgångspunkten är att läraren ger generella instruktioner. Lärarens instruktion behöver dock inte vara samma för alla elever. Elever kan arbeta med olika uppgifter och utifrån det pedagogiska syftet kan elever som arbetar med en viss typ av uppgifter få använda mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning medan andra som arbetar med andra uppgifter inte får det. Enligt första stycket andra punkten ska det även vara möjligt att använda mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning om användningen sker som en extra anpassning eller särskilt stöd enligt 3 kap. Enligt andra stycket får rektorn eller en lärare tillåta användande även i andra fall än som avses i första stycket om det är motiverat av särskilda skäl. Med särskilda skäl avses sådana fall som inte är hänförliga till elevens utveckling och lärande. Det kan handla om att en elev behöver ha tillgång till sin mobiltelefon för att kunna bli nådd vid en viss tidpunkt, av t.ex. familje- eller hälsoskäl, eller att en elev t.ex. på grund av psykisk ohälsa har särskilda skäl att vid olika tillfällen snabbt kunna kontakta vårdnadshavaren. Möjligheten att i dessa fall tillåta användning ska tillämpas restriktivt och innebär inte en möjlighet att tillåta användning av mobiltelefoner eller annan kommunikationsutrustning för hela undervisningsgrupper (prop. 2021/22:160 s. 230–231)

Skolinspektionens bedömning

Utifrån Skolinspektionens lektionsobservationer har följande framgått. Flertalet elever använder sina mobiltelefoner eller datorer till annat än vad som framgått av lärarens instruktioner. Skolinspektionen har observerat att lärare inte agerat för att få elever att upphöra med detta. Det framgår vidare att lärare på skolan har tillåtit hela klasser att i undervisningen använda sina mobiltelefoner för privat bruk, till exempel för att se film. Genom de uppgifter som lämnats av verksamhetens personal är det visat att lärare inte alltid agerar när en elev bryter mot de instruktioner som läraren gett.

Skolinspektionen bedömer att skolan inte uppfyller lagens krav avseende användandet av mobiltelefoner och datorer i undervisningen enligt lärarens

instruktioner. Anledningen till denna bedömning är att elever endast får använda mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning om det sker enligt lärares instruktioner eller utgör extra anpassningar eller särskilt stöd eller om det finns särskilda skäl. För flera av de observerade eleverna har det inte framkommit några omständigheter som talar för något av det nyssnämnda undantagen tillämpats. Privat användning är som huvudregel inte tillåten och det gäller oavsett om det är av skolan tillhandahållen elektronik eller en elevs privata utrustning. Vidare vill Skolinspektionen framhålla att lagstiftningen inte ger utrymme att tillåta privat användning av mobiltelefoner eller annan kommunikationsutrustning för hela undervisningsgrupper.

Skriftliga rutiner för hantering av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Rektorn uppger att det på skolenheten inte finns någon skriftlig rutin för hantering av omhändertagande av mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning. Rektorn säger sig inte ha fattat något beslut om en rutin, men tillägger att det ändå finns utarbetade rutiner kring hur mobiltelefoner hanteras.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att det ska för varje skolenhet finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt 4 b-4 d §§. Rektorn beslutar om sådana rutiner (5 kap. 4 e § skollagen).

Av förarbeten till bestämmelsen framgår bland annat följande. Det ska finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertaganden av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Av rutinerna bör bland annat framgå hur omhändertagandet av utrustningen ska gå till, till exempel hur föremålen ska förvaras på ett betryggande sätt och hur insamlandet av utrustningen ska ske så att det framgår till vem varje föremål ska återlämnas, vilket till exempel kan ske med stöd av ett nummerlappssystem. Rutinerna bör även omhänderta sådana aspekter som att det inte ska föreligga någon osäkerhet om huruvida ett föremål har omhändertagits eller huruvida det har lämnats tillbaka (prop. 2021/22:160 s. 127 och 235).

Skolinspektionens bedömning

Utifrån vad rektorn berättar bedömer Skolinspektionen att det är visat verksamheten saknar skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Örnsköldsviks kommuns verksamhet vid Björnaskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt lärarens instruktioner och skriftliga rutiner för hantering av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning. Det finns därför skäl att förelägga Örnsköldsviks kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Beslutet har fattats av utredaren Fredrik Asplén

Utredaren Isabelle Brännlund har varit föredragande i ärendet